

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

19 червня 2024 року

Головне

- Банки зберігають фінансову стійкість, довіру клієнтів, збільшують кредитування бізнесу і населення, а також дедалі більше долучаються до фінансування дефіциту бюджету.
- Макроекономічне середовище залишається переважно сприятливим для банків, ризики достатності та ритмічності міжнародної допомоги у наступних роках зберігаються.
- Банки надалі нарощують обсяги гривневих кредитів бізнесу. Швидше зростає портфель кредитів МСП, дедалі більшу роль відіграє несубсидійоване кредитування.
- Попит бізнесу на позики обмежується повільним і неоднорідним відновленням економіки, перебоями у енергопостачанні та все ще високими воєнними ризиками.
- Обсяги кредитів населенню стрімко зростають, найшвидше збільшується іпотечний портфель, хоч і з дуже низького рівня.
- Кредитні ризики послаблюються, рівень дефолтів як у корпоративному, так і в роздрібному сегментах знижується.
- Зниження комерційних кредитних ставок триває, однак зміна структури активів підтримує дохідність. Різкі зміни прибутковості найближчими роками малоімовірні.
- Стійка прибутковість сприяє сталому нарощенню капіталу банками. Це дає НБУ змогу надалі впроваджувати європейські регуляторні вимоги.
- До кінця року капітал банків має повністю покривати кредитні, ринкові та операційні ризики у відповідності до європейських вимог.
- Опитування показало, що банки переважно поки є на ранніх стадіях управління кліматичними ризиками.

Індекс фінансового стресу свідчить про напруження у секторі

Джерело: НБУ.

- ІФС протягом I півріччя залишався помірно високим, вказуючи на збереження напруження у фінансовому секторі в цілому.
- Найбільший внесок в індекс має субіндекс державних цінних паперів: зростання доходностей за єврооблігаціями частково балансувалося здешевленням внутрішніх запозичень.
- Валютний субіндекс зростає з весни з огляду на поступову девальвацію гривні.
- Однак банківський субіндекс зменшувався завдяки зниженню міжбанківських ставок.

Карта ризиків фінансового сектору

Макроекономічний ризик зріс (+1). Відновлення економіки сповільнилося. Дефіцит поточного рахунку та державний борг зросли. Дефіцит держбюджету та зовнішній борг надалі високі. Ризик послаблює значна міжнародна фінансова допомога.

Кредитний ризик домогосподарств не змінився. Якість роздрібного портфеля та очікування банків відносно неї поліпшилися, а економічні очікування населення навпаки дещо погіршилися.

Кредитний ризик корпорацій не змінився. Рівень дефолтів знижувався. Банки оптимістичніші відносно майбутньої якості кредитів. Втім компанії очікують скорочення ділової активності.

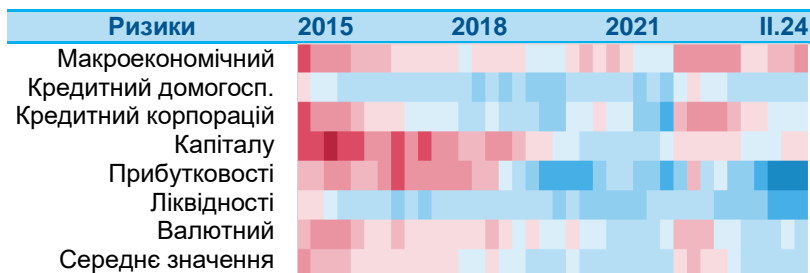
Ризик капіталу зріс (+1), проте запас капіталу сектору залишається значним, а ризик середнім.

Ризик прибутковості не змінився завдяки високим процентним доходам, незначним відрахуванням у резерви та високій операційній ефективності банків.

Ризик ліквідності не змінився. Приплив коштів клієнтів триває. LCR значно вище нормативного значення.

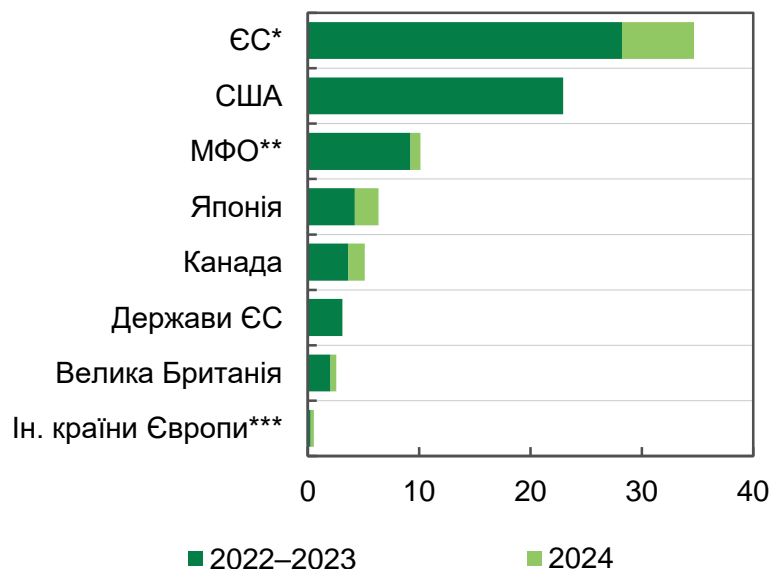
Валютний ризик не змінився. Волатильність курсу долара дещо зросла. Втім більші міжнародні резерви забезпечують комфорт на ринку.

Теплова карта фінансового сектору

Міжнародна допомога підтримує макростабільність

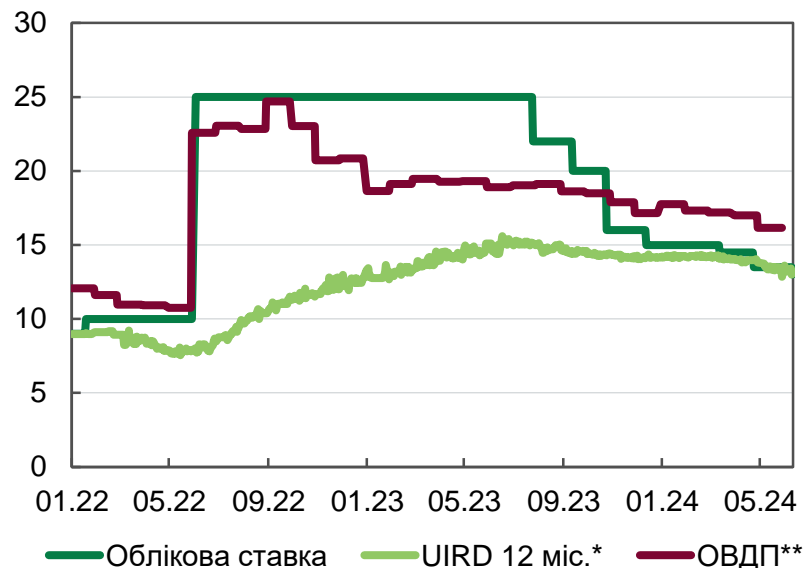
Зовнішнє фінансування держбюджету станом на 28 травня 2024 року, млрд дол.

* Включно з ЄІБ. ** МВФ та Світовий банк. *** Норвегія, Швейцарія, Ісландія, Албанія.

Джерело: Міністерство фінансів України.

Облікова ставка, дохідність ОВДП та індекс UIRD, %

* Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб.

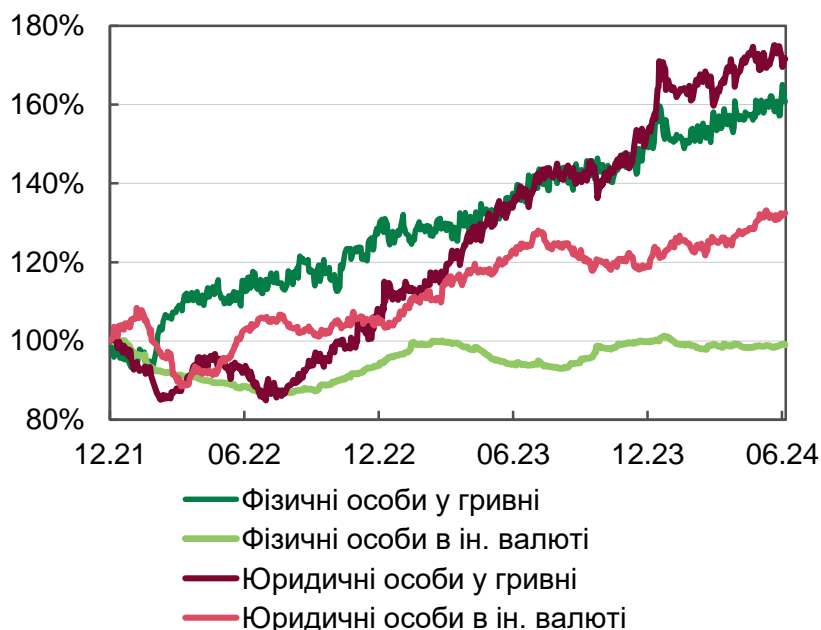
** Середньозважена дохідність ОВДП у гривні на первинному ринку.

Джерело: НБУ.

- Затвердження пакетів фінансової підтримки партнерами забезпечить покриття бюджетних потреб та збереження комфортного рівня міжнародних резервів у 2024 році.
- Збереження високих безпекових ризиків посилює необхідність достатньої підтримки у майбутньому. Домовленість G7 про надання допомоги обсягом близько 50 млрд дол. зменшує невизначеність навколо подальшого фінансування.
- Стрімке зниження інфляції та контрольована ситуація на валютному ринку дали змогу швидше перейти до зниження процентних ставок – облікова знижена до 13% у червні.

Банки зберігають високі показники ліквідності

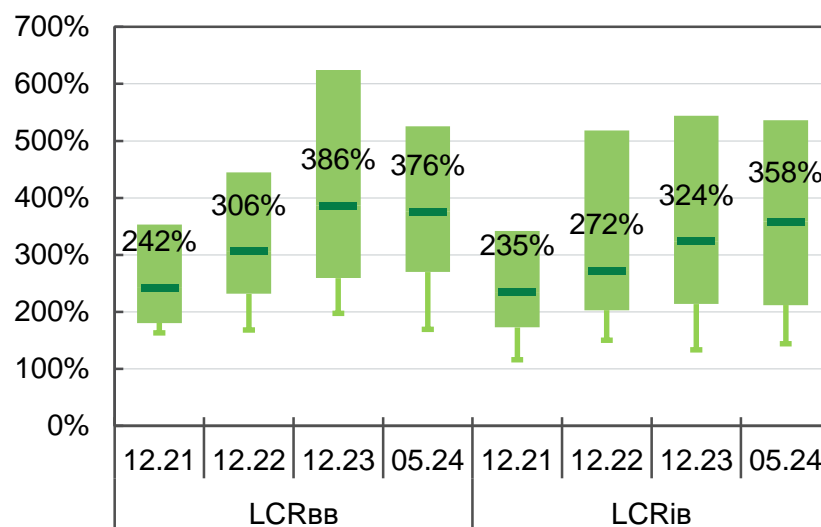
Кошти фізичних та юридичних осіб, 1 січня 2022 року = 100%

Джерело: НБУ

- Кошти клієнтів, як бізнесу, так і фізичних осіб, надалі зростають та забезпечують майже все фінансування банків, фінустанови не потребують значних ресурсів із інших джерел.
- Частка високоліквідних активів у активах сектору складає близько 42%.
- Більше третини гривневих вкладів населення залишається на строкових депозитах, схильність до заощаджень на строкових гривневих депозитах залишається високою.
- Зростає кількість і середній розмір вкладів, більші вкладення зростають швидше.

Коефіцієнти покриття ліквідністю в усіх валютах (LCR_{ВВ}) та в іноземних валютах (LCR_{Ів})

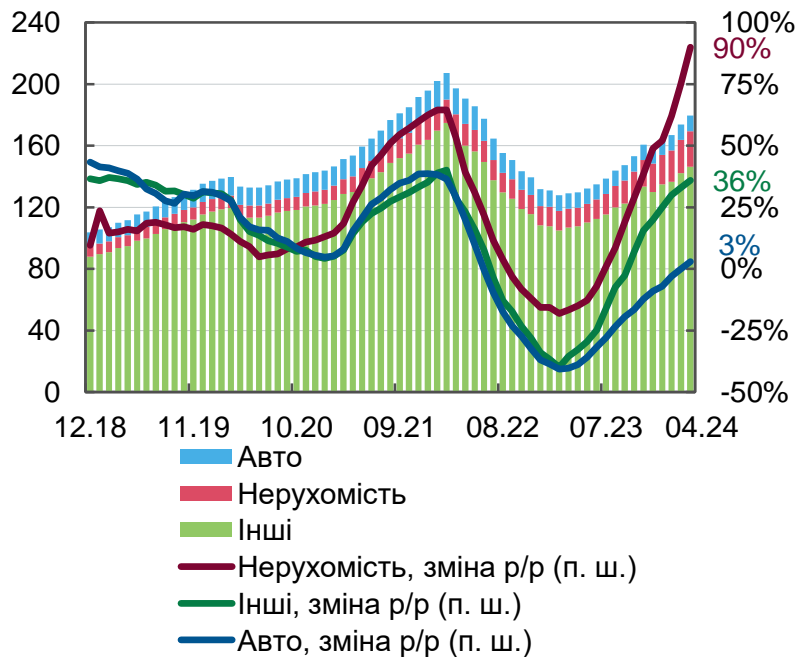

Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Нижні лінії поза прямокутником – мінімум. Нормативне значення 100%.

Джерело: НБУ.

Роздрібний кредитний портфель швидко відновлюється

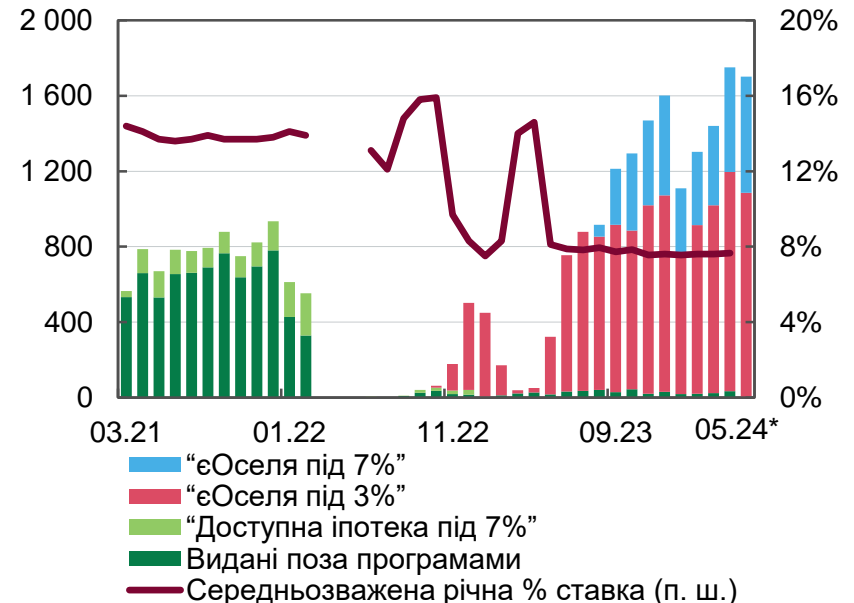
Чисті гривневі кредити фізичним особам за видами кредитів, млрд грн

Джерело: НБУ.

- Роздрібний кредитний портфель стрімко відновлюється завдяки споживчому попиту.
- Основу портфеля, як і раніше, складають незабезпечені позики, а найшвидше зростає іпотека завдяки програмі “єОселя”.
- Іпотечні кредитні стандарти стали м’якшими, хоча цей ризик компенсується помірним борговим навантаженням клієнтів.
- Низька маржинальність у програмі не приваблює ширше коло банків. Водночас дедалі більше банків обмірковують відновлення власних іпотечних продуктів.

Нове іпотечне кредитування, млн грн

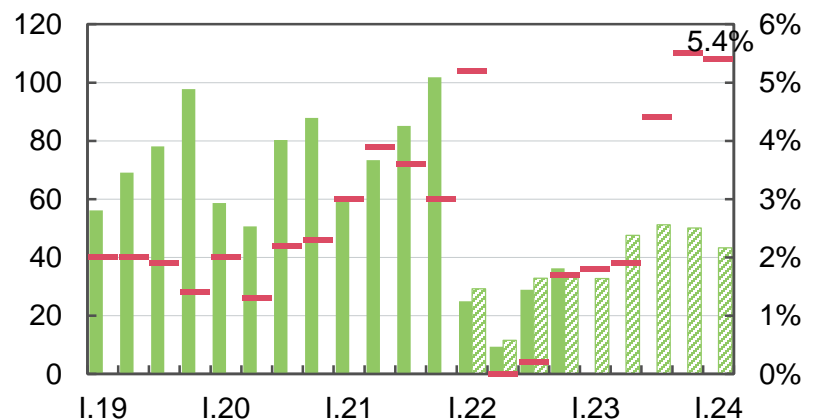
“єОселя під 7%” - кредити широким категоріям населення.

* За травень недоступні дані про іпотеки, видані поза програмою.

Джерело: дані банків, ФРП, УФЖК.

Попит на житло кволий, однак зростає

Активність на ринку житла

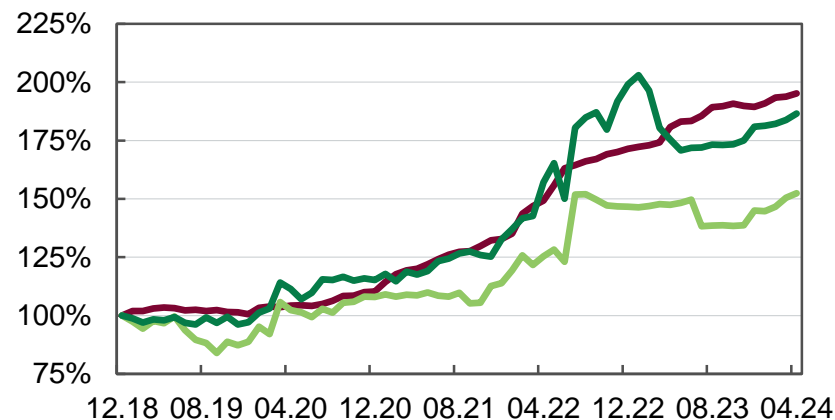

- Кількість договорів купівлі-продажу житла (Мін'юст), тис. шт.
- ▨ Кількість договорів купівлі-продажу житла (ФДМУ), тис. шт.
- Співвідношення кількості нових іпотечних кредитів та договорів купівлі-продажу житла. % (п. ш.)

Дані ФДМУ – дані про правочини, посвідчені нотаріусами, за якими виникає зобов'язання зі сплати ПДФО.

Джерело: Мін'юст, ФДМУ, дані банків.

Індекс цін у будівництві та на житло у гривні, 12.2018 року = 100%

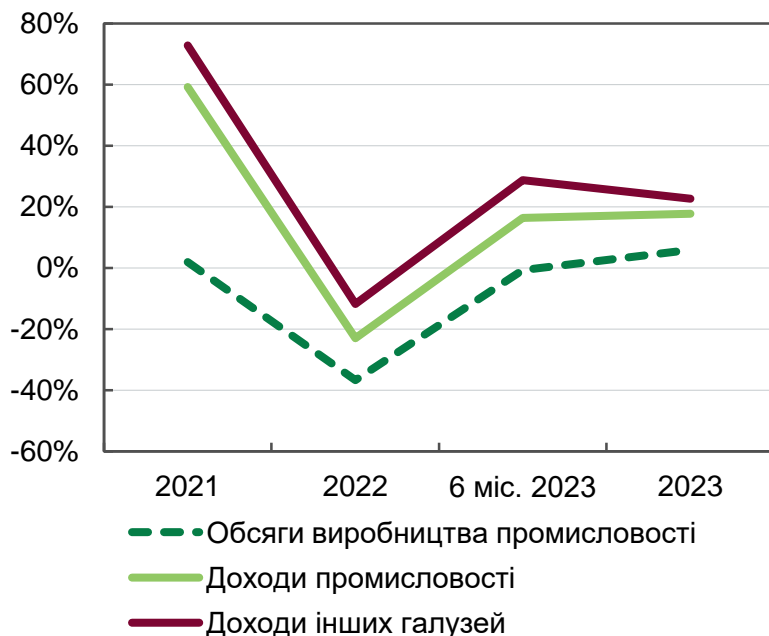
- Індекс цін у будівництві
- Індекс цін на житло на вторинному ринку
- Індекс цін на житло на первинному ринку

Джерело: ДССУ, агентства нерухомості, розрахунки НБУ.

- Попит на ринку житла поволі зростає, але все ще значно нижчий, ніж до повномасштабного вторгнення, більша зацікавленість – у житлі на вторинному ринку.
- Пропозиція житла поповнюється мляво через дефіцит ресурсів та високі ризики, із відновленням попиту після війни це може спровокувати дефіцит.
- Іпотека відіграє дедалі більшу роль на ринку, підживлюючи ціни у сегментах, де кредитування активніше.

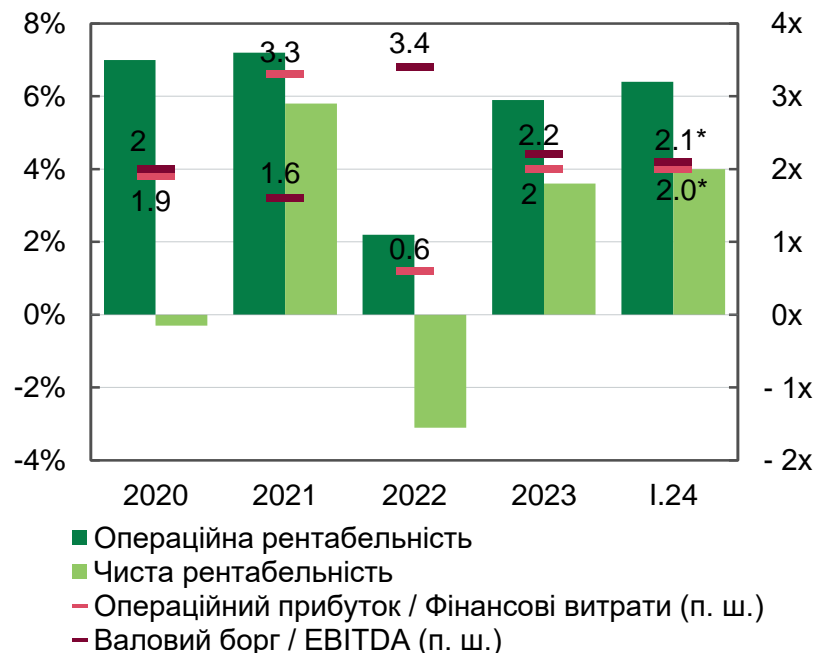
Попри відновлення доходів, кредитний попит бізнесу слабкий

Зміна обсягів виробництва та доходу компаній, р/р

Джерело: ДССУ, Портал відкритих даних.

Прибутковість і боргове навантаження

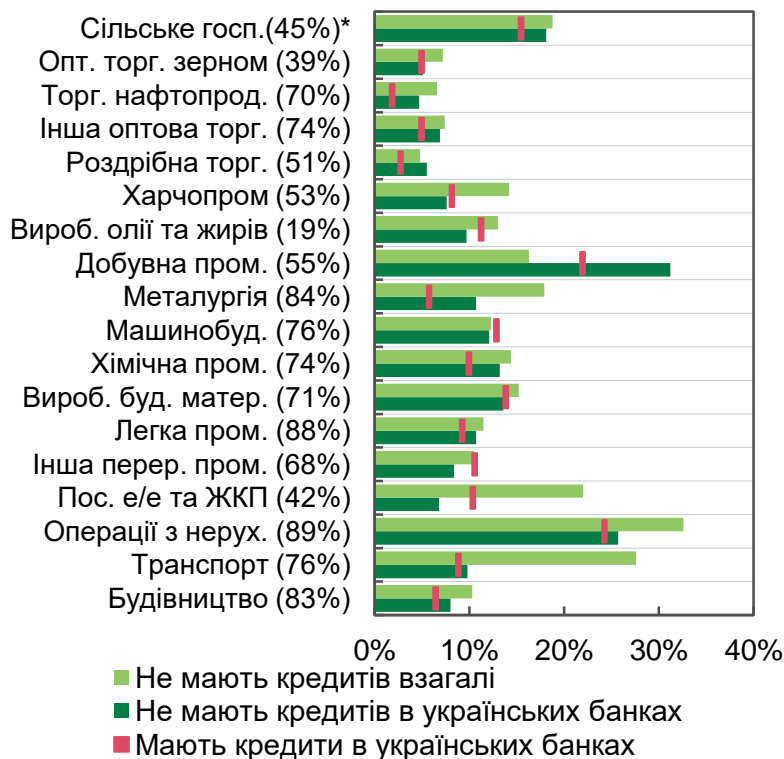
* Розраховано за 12 місяців, що закінчуються березнем 2024 року.

Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

- Доходи компаній реального сектору зростають співмірно зміні номінального ВВП, дедалі більший вплив на це має підвищення обсягів виробленої продукції у низці галузей.
- Рентабельність підприємств задовільна, хоч і все ще нижча, ніж до повномасштабної війни.
- Посилення інтенсивності бойових дій, дефіцит електроенергії та кваліфікованого персоналу ймовірно стримуватимуть подальше відновлення реального сектору та пригнічують кредитний попит.

Низький кредитний попит стримує кредитування

Середня операційна рентабельність операційно прибуткових компаній у 2023 році за ознакою наявності боргу

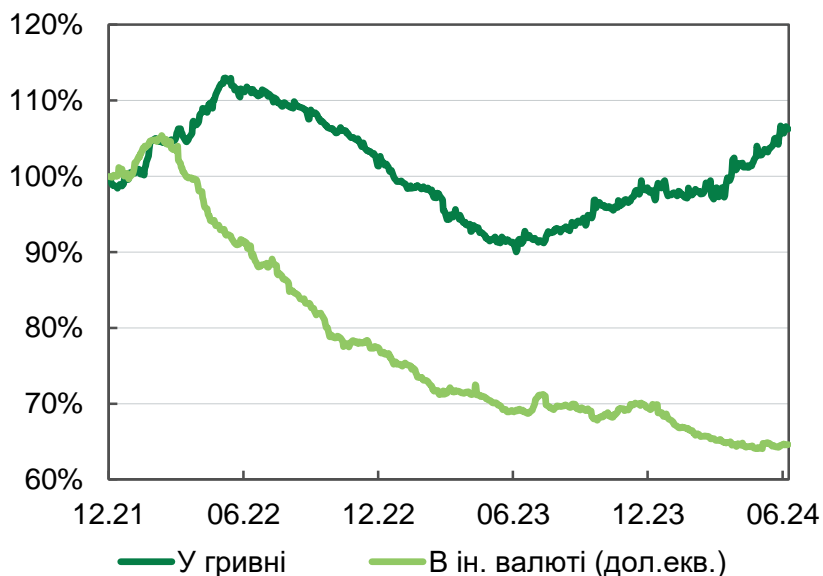
* У дужках зазначено частку операційного прибутку компаній, що не мають кредитів в українських банках. Позичальником українських банків вважаємо компанію, що має заборгованість у банку більше 2 млн грн на 1 січня 2024 року.

Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

- Багато компаній не користуються банківськими позиками, хоча й мають високу операційну рентабельність, тож є бажаними клієнтами для банків.
- Половина з них фінансується з альтернативних джерел, зокрема за рахунок зовнішніх запозичень, у тому числі внутрішньогрупових.
- Компанії з високими доходами та прибутками часто мають достатню ліквідність, щоб фінансувати оборотний капітал та інвестиції без позик.

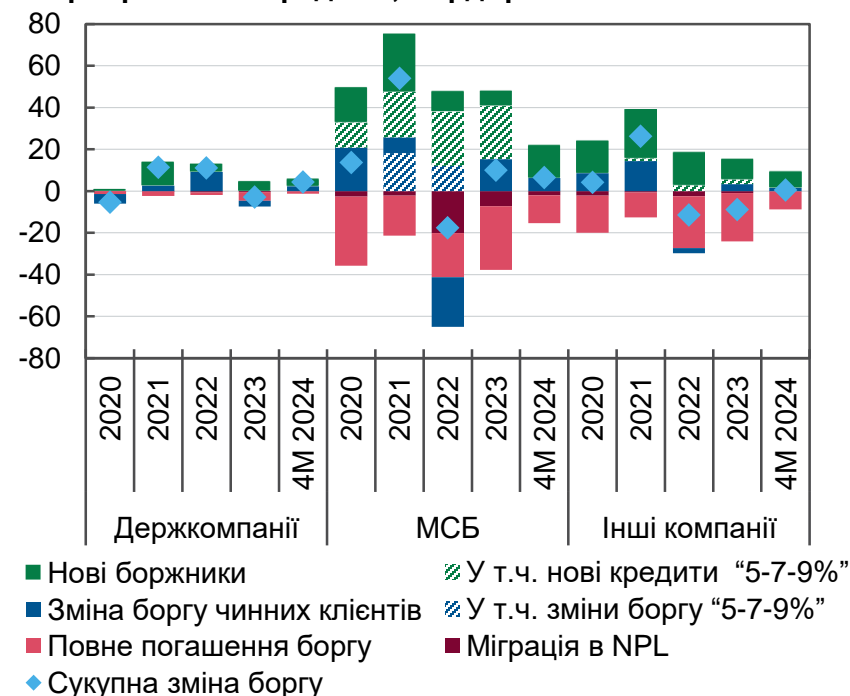
Банки нарощують кредитні портфелі, хоча попит слабкий

Чисті кредити суб'єктам господарювання, 12.2021 = 100%

Джерело: НБУ.

Зміна валових гривневих працюючих корпоративних кредитів, млрд грн

Джерело: НБУ.

- Чисті гривневі позики бізнесу зросли за рік на 12%, що відповідає планам банків.
- Рушієм зростання портфеля залишається малий бізнес, його кредити зростають значно швидше за загальні. Зростає роль несубсидійованого кредитування.
- Попри позитивні тенденції кредитування останнього року, ще рано стверджувати, що банки повноцінно відновили цю функцію. Всеохопний погляд на цю проблему та шляхи зниження бар'єрів для кредитування відображено у Стратегії з розвитку кредитування.

Кредитний ризик послабився, резервування – виважене

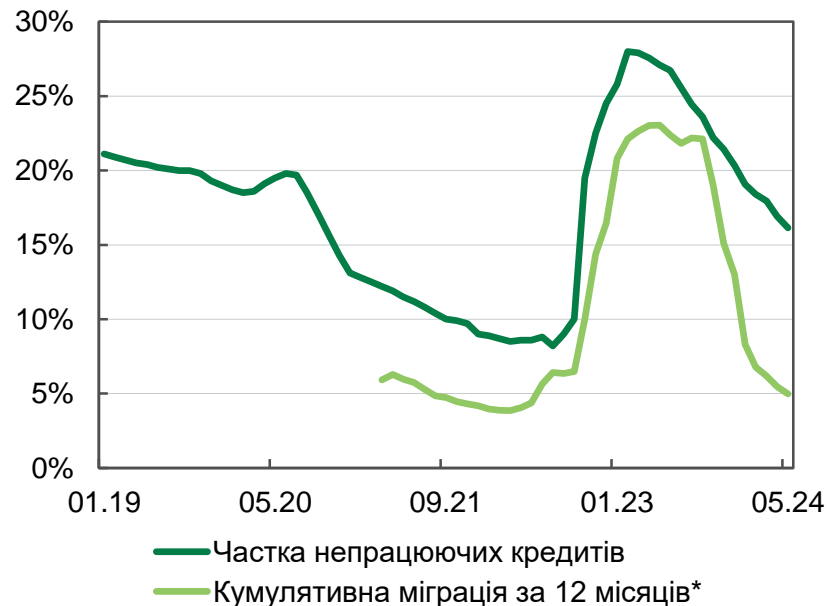
Частка дефолтів корпоративних позичальників на 12-місячному горизонті, згладжені показники

Джерело: НБУ.

- Рівень дефолтів як у роздрібному, так і у корпоративному портфелях знижується та наближається до “довоєнного”, банки не потребують доформування резервів під кредити.
- Банки швидше урегульовують роздрібні непрацюючі кредити (NPL), списуючи та продаючи їх. Врегулювання корпоративних NPL є складнішим.
- Під час повномасштабної війни банки частіше комбінували пролонгацію кредитів із пільговим періодом сплати процентів, здійснювали повторні реструктуризації.
- Однак відновлення NPL – це все ще не системне явище.

Частка непрацюючих кредитів та міграція гривневих кредитів фізичних осіб

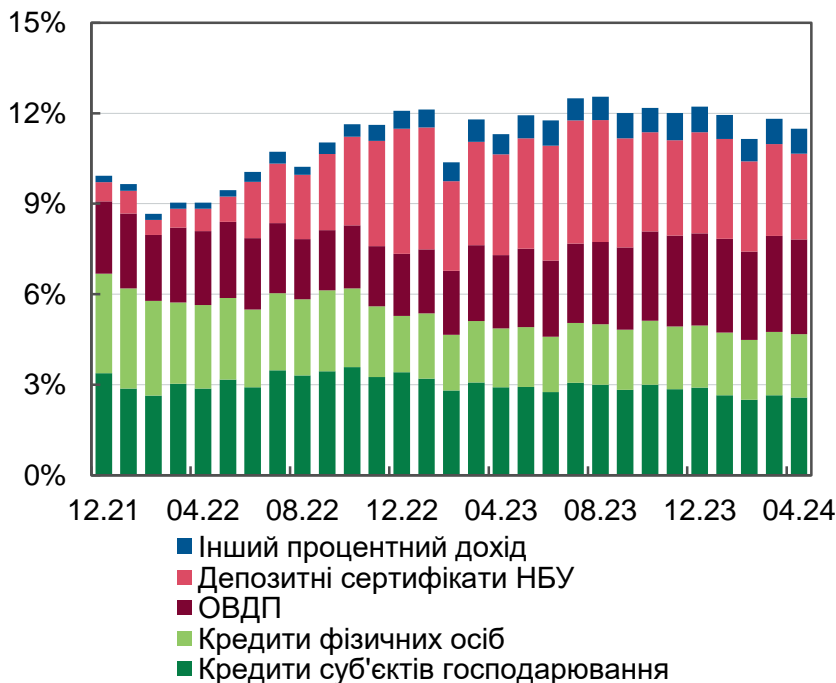

* Кумулятивна міграція у третю стадію за МСФЗ 9, % відносно обсягу кредитів на першій та другій стадіях.

Джерело: НБУ.

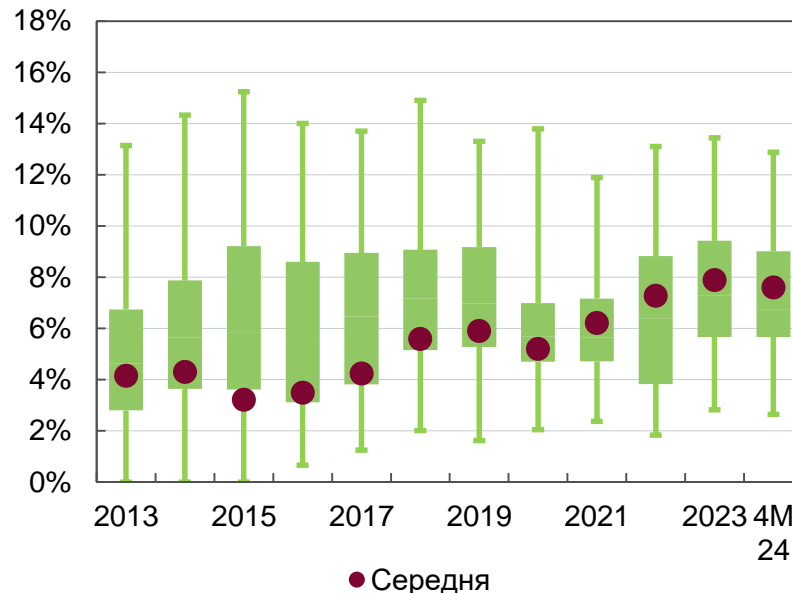
Сектор прибутковий завдяки збереженню дохідності активів

Складові процентних доходів, % чистих активів

Джерело: НБУ.

Чиста процентна маржа банків

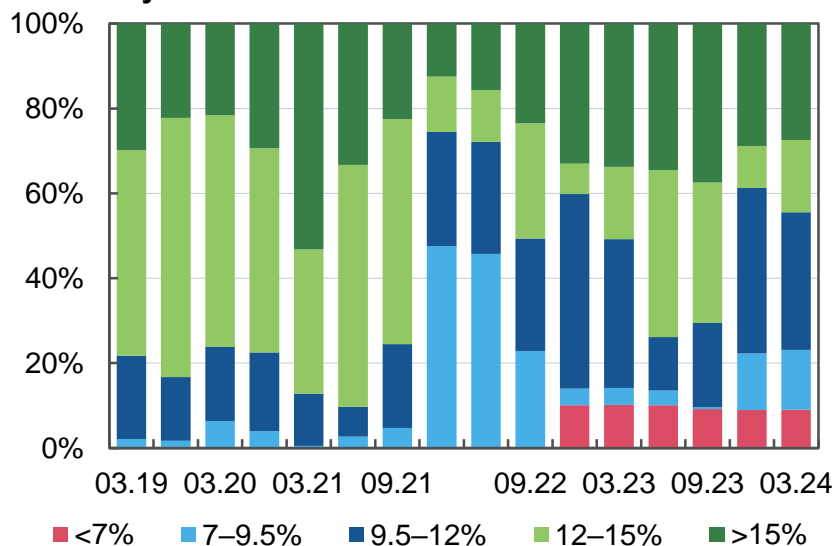
* Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Верхні та нижні лінії поза прямокутником – 5-й та 95-й перцентиль.

Джерело: НБУ.

- Українські банки зберігають рентабельність та ефективність, запорука цього – надалі висока чиста процентна маржа.
- Дохідність активів та вартість зобов'язань змінюється повільніше, ніж йдуть донизу ринкові ставки, банки фіксують дохідність вкладеннями у довші інструменти.
- Потенціал зниження дохідності активів надалі зберігається, однак дедалі повільніша зміна ринкових ставок послабить ризики для прибутковості банків.

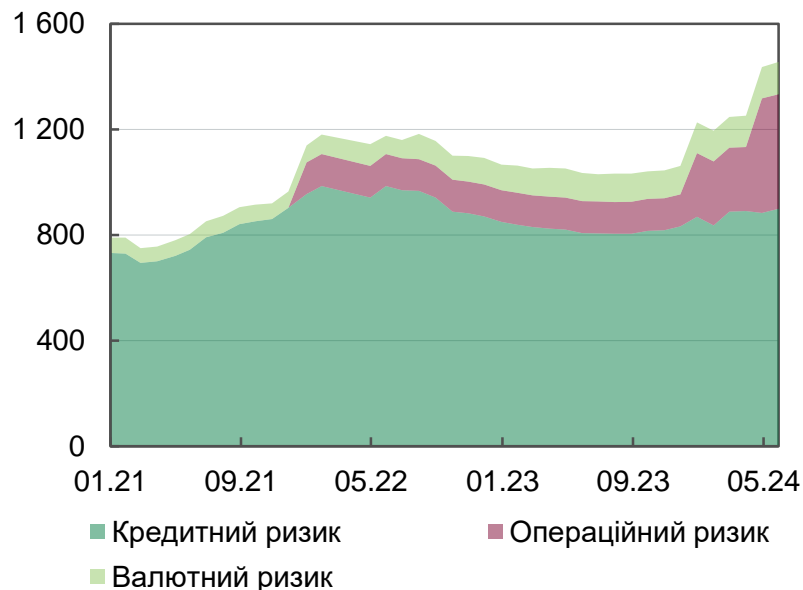
Капітал банків покриває дедалі ширший перелік ризиків

Розподіл нормативів достатності основного капіталу за часткою активів банків

Джерело: НБУ.

Зважені за ризиками активи банків, млрд грн

Джерело: НБУ.

- Банки нарощують капітал та підвищують свою стійкість до можливих негативних подій – це дає змогу надалі впроваджувати нові вимоги до капіталу відповідно до стандартів ЄС.
- Із серпня банки покриватимуть капіталом всі основні ризики – кредитний, операційний та ринковий, а капітал рахуватиметься за новою структурою.
- перехідні норми при запровадженні нових вимог підсилять спроможність банків кредитувати.
- У 2025 році оцінка стійкості, що включатиме несприятливий сценарій, допоможе обрати оптимальний графік подальших регуляторних змін.

Банки лише беруться до управління кліматичними ризиками

Частка опитаних банків, які зазначили про вплив кліматичних ризиків на вказані аспекти їхньої діяльності

Джерело: опитування банків.

Частка із опитаних банків, які зазначили про врахування кліматичних ризиків у системі ризик-менеджменту

- НБУ опитав 33 банки про їхні підходи до управління кліматичними ризиками – майже три чверті з них зазначили, що зміни клімату вже зараз впливають на їхню діяльність.
- Проте лише близько третини опитаних банків просунулися в управлінні цими ризиками, інтегрували їх у систему управління ризиками передусім кредитного та операційного.
- Інтеграція кліматичних ризиків в оцінку кредитного залишається слабкою: вони не впливають на умови договорів та оцінку параметрів кредитного ризику.

Рекомендації Національного банку

Рекомендації фінансовим установам

- Банкам – адаптуватися до нових правил розрахунку достатності капіталу та управління непрацюючими активами.
- Надавачам небанківських фінансових послуг – забезпечити виконання вимог регулятора до платоспроможності та надання звітності, подавати інформацію до кредитного реєстру.

Рекомендації державним інституціям

- Зберігати динаміку реформ, передбачених домовленостями з ЄС, МВФ, іншими донорами і партнерами.
- Ухвалити закон стосовно ринку платіжних послуг № 11043.
- Реалізувати Стратегію з розвитку кредитування.
- Надалі посилювати фокус державних програм підтримки кредитування для розширення стимулів несубсидійованого кредитування.

Пріоритети НБУ

- Забезпечити проведення оцінки стійкості банківського сектору наступного року та надалі імплементувати регуляторні стандарти ЄС.
- Продовжити роботу над створенням системи страхування воєнних ризиків.